

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

1938

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ Α. Ε.
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»
46 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 46
ΑΘΗΝΑΙ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2008

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΝΕΟΑΘΗΝΑΪΚΟΝ ΘΕΑΤΡΟΝ ΚΑΙ ΑΙ ΣΧΕΤΙΚΑΙ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΡΗΓΑΝ ΦΕΡΑΙΟΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΥΤΟΥ

Ἡ ἱστορία τοῦ Νεοελληνικοῦ Θεάτρου στηρίζεται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς εἰς τὰς ἐρεῦνας καὶ μελέτας τοῦ πατρικοῦ φίλου κ. Νικ. Ἰ. Λάσκαρη, ἀνεψιοῦ τοῦ ἐπισκόπου Βρεσθένης Θεοδωρήτου (1813-1842), τοῦ ὁποίου λαμπρὰ ὑπῆρξεν ἡ δράσις κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Λοιπὸν κατὰ τὸν κ. Νίκον Ἰ. Λάσκαρην τὸ πρῶτον θέατρον, τὸ ὁποῖον ἐγνώρισαν αἱ Ἀθηναὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν ἀνύψωσιν αὐτῶν εἰς πρωτεύουσάν τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους, εἶναι τὸ λεγόμενον τοῦ Ἀθανασίου Σκοντζοπούλου⁽¹⁾. Ἐκεῖτο δὲ τὸ πρῶτον Νεοαθηναϊκὸν θέατρον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Αἰόλου, ἀκριβέστερον ἐπὶ τοῦ χώρου μεταξὺ τοῦ σημερινοῦ μεγάρου τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς οἰκίας, ὅπου στεγάζεται τὸ Ἐφετεῖον. Ἄλλοτε, προτοῦ καταδαφισθῆ⁽²⁾ τὸ ὑπὸ τοῦ βοεβόδα Χασεκῆ μετὰ μεγάλης σπουδῆς τῷ 1778 κτισθὲν τεῖχος, τὸ ὁποῖον τελευταῖον περιέβαλε τὰς Ἀθήνας, παρά τὴν σημερινὴν πλατεῖαν Λουδοβίκου, ὅπου ὑπάρχουν τὰ κτίρια τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, τοῦ Ταχυδρομείου καὶ τοῦ Δημοτικοῦ Θεάτρου, ἔκειτο ἡ λεγομένη *Πόρτα τοῦ Μενιδιοῦ* ἢ τῶν *Πατησίων*. Καὶ κατὰ τὴν πύλην αὐτὴν ὠρίζετο πολλάκις τοπογραφικῶς καὶ τὸ πρῶτον θέατρον τῶν Ἀθηνῶν⁽³⁾. Πλησίον αὐτοῦ ἦτο τὸ καφενεῖον «Ἡ ὠραία Ἰταλία»⁽⁴⁾, καὶ ἡ οἰκία τοῦ ἱατροῦ Ἀναργύρου Πετράκη⁽⁵⁾, καταγομένου ἐκ τῆς ὁμώνυμου ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῆς Δημητσάνης, χρηματίσαντος

δὲ πρώτου δημάρχου Ἀθηνῶν (* 1892). Πότε ἰδρύθη τὸ θέατρον τοῦ Ἀθανασίου Σκοντζοπούλου; Ἡ ἀκριβὴς χρονολογία τῆς ἐνάρξεως τῶν παραστάσεων αὐτοῦ ἐξάγεται ἐκ τῶν ὁδοιπορικῶν τοῦ περιήμου καὶ περιέργου Γερμανοῦ κόμητος Rüdiger Muskau, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τοῦ τέλους Φεβρουαρίου μέχρι τῶν ἀρχῶν Μαΐου τοῦ 1836 (κατὰ τὸ παλαιὸν ἡμερολόγιον) παρέμεινε συνεχῶς εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ τὴν ἀμεσωτάτην περιοχὴν αὐτῶν⁽¹⁾. Ὑπὸ ἡμερομηνίαν 1/13 Μαΐου 1836 κατέγραψεν ὁ προμνημονευθεὶς Γερμανὸς κόμης εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του τὰ ἑξῆς: «Ἐχω λησμονήσει νὰ μνημονεύσω τὸ θέατρον, τὸ ὁποῖον ἐγὼ πρό τῆς συναναστροφῆς (παρὰ τῷ κόμητι Ἀρμανσπέργ) ἐπεσκέφθην. Ἐχει τοῦτο ὁμοιότητα τινὰ πρὸς τὰ ἀρχαῖα θέατρα, διότι τὸ στρογγύλον ζύλον παράπηγμα⁽²⁾, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου τὸ περί σὺ ὁ λόγος θέατρον εὑρίσκεται, ἦτο ὑπαίθριον καὶ ἐπέτρεπεν ἀπὸ τῶν θεωρείων ἐλευθέραν θέαν πρὸς τὸν Λυκαβηττὸν καὶ τὰ περί αὐτὸν βουνὰ — τοῦθ' ὅπερ ἦτο τὸ ἄριστον μέρος τῆς παραστάσεως. διότι ἄλλως αὕτη συνίστατο μόνον ἐκ σχολινοβατικοῦ χοροῦ, κατὰ τὸν ὁποῖον φαλακρὸς παλιάτσος 72 ἐτῶν τὴν ἡλικίαν ἦτο ἀντικείμενον, ἀληθῶς ἀξιολύπητον, ἀστείου ἐξεζητημένου. Τὸ ὕψιστον σημεῖον τοῦ ἀστείου τούτου ἐπηκολούθησε κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς τελευταίας πράξεως διὰ τούτου, ὅτι ὁ φαλακρὸς παλιάτσος ἀπὸ τοῦ σχοινίου ἔπεσεν ἐπὶ ἐνὸς στρώμα-

(1) Νικ. Ἰ. Λάσκαρης ἐν τῇ «Ἑλληνικῇ Ἐπιθεωρήσει» (περιοδικῶ τῆς δεσπ. Εὐγενείας Ζωγράφου) τομ. ΙΗ' (1924/5) ἀριθ. 218, σελ. 3 κ.έ.

(2) Ἐγένετο τοῦτο κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1834.

(3) L. Koss, Erinnerungen und Mitteilungen aus Griechenland. Ἐν Βερολίνῳ 1863, σελ. 277.

(4) Πρὸς τὴν ἐν τῷ προσεχεῖ τεύχει β' συνέχειαν τῆς παρούσης πραγματείας, ὅπου παρατίθενται ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ K. Schönewälder.

(5) Πρὸς Νικ. Ἰ. Λάσκαρην, ἐνθ' ἀνωτέρω, τομ. ΙΗ' (1924/5) ἀριθ. 207, σελ. 3 κ.έ., ἀριθ. 208, σελ. 3 κ.έ.

(1) Ὁ κόμης ἀρχομένου τοῦ Μαΐου 1836 ἀνέχωρσεν ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπως περιηγήθη ἄλλα τμήματα τῆς Ἑλλάδος, ἐπέστρεψε δὲ πάλιν εἰς Ἀθήνας ἀρχομένου τοῦ Ὀκτωβρίου 1836 (κατὰ τὸ παλαιὸν) καὶ παρέμεινεν ἐνταῦθα ἐπὶ βραχύ. Πρὸς καὶ ἐφημερίδα «Ὁ Σωτήρ — Le Sauveur» τῆς 8/20 Ὀκτ. 1836, σελ. 72.

(2) «grande Ride» [-μπαράγκα].

τος καὶ ὑπὸ φοβεροὺς βρυχηθμοὺς προσεποιεῖτο, ὅτι δῆθεν εἶχε θραύσει τὸ ἕτερον τῶν σκελῶν. Ὅ,τι περισσότερο μὲ κατέπληξεν ἦτο ἡ ἐξαιρέτως κομψὴ καὶ εὐγενικὴ αὐζυγος ἑνὸς ὑπουργοῦ, στηρίζουσα ἀφροντίστως τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῆς λευκῆς χειρὸς καὶ περιεργαζομένη τοὺς θεατὰς, ἐνῶ εἰς τὸ παραπλεύρως θεωρεῖον, τὸ ὁποῖον ἐχωρίζετο μόνον διὰ ξυλίνου χωρίσματος, ὁ σωματοφύλαξ αὐτῆς ἐκάθητο φορῶν μεγαλοπρεπῆ λιβρέαν καὶ ἀνέτως ἐκάπνιζε, περικαλύπτων τὴν εὐγενῆ αὐτοῦ θέσποιναν μὲ σύννεφα καπνοῦ, ὁ ὁποῖος δὲν ἀνήκεν εἰς τοὺς πλέον εὐδομοὺς. Ἄλλ' ἐν Ἀθήναις τοῦτο δὲν κάμνει ἐντύπωσιν»⁽¹⁾. Κατὰ τὰ ἀνωτέρω, τὸ πρῶτον θέατρον τῶν Ἀθηναίων, τὸ τοῦ Ἀθανασίου Σκοντζοπούλου, ἤρχισε τὰς παραστάσεις αὐτοῦ τῇ 1/13 Μαΐου 1836 διὰ σχολοβοτατικῶν παιγνίων. Ἄλλ' ἀντιθέτως πρὸς ἄλλας πηγὰς⁽²⁾, καθ' ἃς τὸ θέατρον τοῦ Ἀθανασίου Σκοντζοπούλου ἦτο τετράγωνον, ὁ κόμης Rückler-Muskau προσγράφει εἰς αὐτὸ στρογγύλον σχῆμα⁽³⁾. Ὡς φαίνεται, πρόκειται περὶ παραδρομῆς τοῦ κόμητος. Δὲν θέλω νὰ πιστεύσω, ὅτι τὸ θέατρον, περὶ τοῦ ὁποῖου γίνεται ἐνταῦθα λόγος, μετεσκευάσθη κατὰ τὸ ἔαρ τοῦ 1836 ἀπὸ στρογγύλου εἰς τετράγωνον. Ὅπως δὲ τὴν ὑπαρξίν τοῦ θεάτρου Σκοντζοπούλου ὑπαινίσσεται καὶ διάλογος τὸν ὁποῖον ὁ Λουδοβίκος Koss παρεμβάλλει εἰς δημοσίευσμά του ἐμφανισθὲν ὑπὸ τὸν τίτλον «Αἱ Ἀθηναὶ τῷ 1832 καὶ τῷ 1836» διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔτος. Διεξάγεται δὲ ὁ προμνημονευθεὶς διάλογος δῆθεν μεταξὺ ξένου ἐν Ἀθήναις τῷ 1836 καὶ τοῦ ὑπηρέτου του καὶ περιέχει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἀλλὰ πηγαίνετε καλύτερα εἰς τὸ θέατρον, ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον θὰ βραδυάσῃ» (λέγει ὁ ὑπηρέτης). — «Θέατρον; εἰς τὰς Ἀθήνας; ἀλλὰ ποῦ;» (ἔρωτᾷ ὁ ξένος). — «Εἰς ἐκεῖνο τὸ ξύλινον παράπηγμα εἰς τὴν ἄλλοτε πύλιν τῶν Πατησίων» (ἀπαντᾷ ὁ ὑπηρέτης)⁽⁴⁾. Διεσώθη δὲ καὶ σκαρίφημα τοῦ θεάτρου τοῦ Ἀθανασίου Σκοντζοπούλου, φέρον τὴν χρονολογίαν 12 Ἰουλίου 1836 καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ σχεδιαστοῦ Mattéo Dandolo⁽⁵⁾. Ἦτο δὲ καθ' ὄλου τὸ πρῶτον Νεοαθηναϊκὸν θέατρον τοῦτο λίαν πενιχρὸν καὶ πρωτογενὲς καὶ ὡς οἰκοδό-

μημα⁽⁶⁾. ἀσφαλῶς δὲ σαρκαστικῶς ὁ Ἀλέξανδρος Σούτσος, δημοσιεύων τὴν «Ἐφημερίδα τῶν ἐφημερίδων»⁽⁷⁾ ἔγραψε: «Ἐξήλθομεν ὁμοῦ εἰς περιδιάβασιν καὶ διηθυσθόμεθα πρὸς τὸ μέρος τῆς μεγαλοπρεπείας οἰκοδομῆς τοῦ θεάτρου...»

Κατὰ τὸν κ. Νίκον Ἰ. Λάσκαρην⁽⁸⁾ ἡ πρώτη δραματικὴ παράστασις τοῦ θεάτρου τοῦ Ἀθανασίου Σκοντζοπούλου ἐγένετο τὴν 24 Μαΐου/5 Ἰουνίου 1836. Κατ' αὐτὴν ἐδιδάχθη συμφώνως πρὸς περισωθὲν σχετικὸν πρόγραμμα⁽⁹⁾: «Τὸ δράμα τοῦ Μεταστασίου «Ὀλύμπια» μεταφρασμένον διὰ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων ὑπὸ Ρήγα Βελεστινλῆ τοῦ Θεταλοῦ». Καίτοι περὶ τῆς πατρότητος τῆς μεταφράσεως αὐτῆς, ἡ ὁποία τὸ πρῶτον ἐξεδόθη ἐν Βιέννῃ ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Μαρκιδῶν Πουλίων τῷ 1797, ὑπάρχουσιν ἀμφιβολαὶ⁽¹⁰⁾. Πρέπει δὲ νὰ σημειωθῆ, ὅτι αἱ παραδοθεῖσαι ρηταὶ μαρτυρίαι⁽¹¹⁾, καθ' ἃς τὸ δράμα «Τὰ Ὀλύμπια» τοῦ «ἄββᾶ Μεταστασίου τοῦ Ἰταλοῦ» παρεστάθη τὴν 24 Μαΐου/5 Ἰουνίου 1836 καθ' ἑλληνικὴν ἔμφατον μετάφρασιν, ἀποκλείει τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι τότε εἶχε τυχὸν χρησιμοποιηθῆ ἡ μετάφρασις ἐκείνη τοῦ αὐτοῦ δράματος, ἡ ὁποία προσγράφεται εἰς τὸν Ρήγαν Βελεστινλῆν-Φεραῖον. Ἐδημοσιεύθη δὲ μόλις πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἢ πεζῆ αὐτῆς μετάφρασις τοῦ δράματος κατὰ τι χειρόγραφον, τὸ ὁποῖον θεωρεῖται ὑπὸ τινῶν ἰδιόχειρον τοῦ Ρήγα Φεραίου⁽¹²⁾. Ὅπως δὲ ποτε παρεδόθησαν εἰς ἡμᾶς τὰ ὀνόματα τῶν ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπεκρίθησαν τὰ κύρια πρόσωπα «Τῶν Ὀλυμπίων» τοῦ Μεταστασίου, κατὰ τὴν πρώτην τοῦ δράματος τοῦτου παράστασιν ἐν Ἀθήναις — ὡς ἐλέχθη — τὴν 24 Μαΐου/5 Ἰουνίου 1836. Τὸν Μεγακλῆν ὑπεκρίθη ὁ Ν. Δώτης, τὸν Λυκίδαν ὁ Δ. Γιαννιώτης, τὴν Ἀργήνην ὁ Ν. Μπάστας καὶ τὴν Ἀριστέαν ὁ Σεραφεῖμ Δεσποτόπουλος.

Ἀντιγράφομεν⁽¹³⁾ ἐκ τῆς Ἑλληνογαλλικῆς ἐφημερίδος τῶν Ἀθηναίων «Ὁ Σωτήρ-

(1) [L. H. Rückler-Muskau], Südöstlicher Bildersaal. III. Griechische Leiden. Zweiter Teil. Herausgegeben vom Verfasser der Briefe eines Verstorbenen. Stuttgart 1841, σελ. 67-68.

(2) Πρὸς τὴν ἐν τῷ προσεχεῖ τῷ β' συνέχειαν τῆς παροῦσης πραγματείας, ὅπου ἀποσπάσματα ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ K. Schönwälder καὶ ἐκ τοῦ «Θεατοῦ» τοῦ Μιχαήλ Σχινᾶ.

(3) L. K o s s, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 263-278, ἰδίως σελ. 277.

(4) Πρὸς τὴν Νικ. Ἰ. Λάσκαρην, ἐνθ' ἀνωτέρω, τὸμ. ΙΗ' (1924/5), ἀριθ. 208, σελ. 5, ὅπου καὶ δημοσιεύεται τὸ σχετικὸν σκαρίφημα κατ' ἀντιγραφήν τοῦ ζωγράφου Γ. Ροίλου.

(1) Πρὸς τὴν Νικ. Ἰ. Λάσκαρην, ἐνθ' ἀνωτέρω, τὸμ. ΙΗ' (1924/5) ἀριθ. 203, σελ. 5 κ.ε., ἀριθ. 209, σελ. 4 κ.ε.

(2) Ἐφημερίς Ἀθηναίων «Ἀναγεννηθεῖσα Ἑλλάς», τῆς 21 Ὀκτ./2 Νοεμβρ. 1836, σελ. 144.

(3) Ἐνθ' ἀνωτέρω, τὸμ. ΙΗ' (1924/5) ἀριθ. 214-215 σελ. 5-6.

(4) Δὲν γνωρίζω αὐτὸ ἐξ αὐτοψίας.

(5) Νικ. Ἰ. Λάσκαρης, ἐνθ' ἀνωτέρω. Πρὸς τὴν A. Daskalakis, Les œuvres de Rhigas Velestialis. Paris [Athènes] 1937, σελ. 11 κ.ε., 15.

(6) Πρὸς τὴν ἀνωτέρω τὸ ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ θεατρικοῦ προγράμματος καὶ κατωτέρω σελ. 1517 κ.ε. τὴν εἰδησιν ἐκ τῆς ἐφημερίδος «Ὁ Σωτήρ-Le Sauveur».

(7) Ρήγα Βελεστινλῆ (Φεραῖου), Ὀλυμπιάς, δράμα εἰς πράξεις τρεῖς, πρώτην φορὰν ἐκδιδόμενον ἐκ τοῦ ἀνευρεθέντος χειρογράφου. Πρόλογος Λάμπρου Ἀστέρη [Δημητρίου Καραχάλιου]. Ἀθήναι [1924].

(8) Καὶ ἐνταῦθα καὶ κατωτέρω παραθέτομεν ἀποσπάσματα ἐκ παλαιῶν ἐφημερίδων, διορθοῦντες ἐνῆστε σιωπηλῶς τὰς ἀνορθογραφίας αὐτῶν. Ἐντὸς [] τίθενται αἱ προσθήκαι τῆς ταπεινότητός μου εἰς τὰ κείμενα.

Le Sauveur» (1) τὴν σχετικὴν πρὸς τὴν παράστασιν κριτικὴν: «Τὴν περασμένην Κυριακὴν [24 Μαΐου/5 Ἰουνίου 1836] ἡ παράστασις τῶν Ὀλυμπίων, δράματος τοῦ Μεταστασίου, μεταφρασμένου διὰ στίχων ὁμοιοκαταλήκτων εἰς τὴν καθομιλουμένην ἡμῶν διάλεκτον, εἴλκυσεν ὄχι μικρὸν ἀριθμὸν θεατῶν εἰς τὸ ἐδῶ θέατρον. Μεταξὺ τῶν ὑποκριτῶν, διεκρίθησαν εἰς τὴν παράστασιν οἱ ὑποκρινόμενοι τὰ πρόσωπα τοῦ Μεγακλέους καὶ Λυκίδα κ.κ. Νικόλαος Δώτης καὶ Δημήτριος Γ. Γιαννιώτης. Εὐηρέστησε καὶ ὁ κ. Ν. Μπάστας, ὑποκρινόμενος τὴν Ἀργήνην. Αἱ χειροκροτήσεις τῶν θεατῶν ἀντήμειψαν τοὺς ἀγῶνας τῶν κυρίων αὐτῶν.»

Δυστυχῶς οἱ πρωτοπόροι οὗτοι τῆς πρώτης Νεοαθηναϊκῆς σκηνῆς προώριστο ἔπειτα ἀπὸ ὀλίγου μηνος νὰ ἐγκαταλίπωσι τὸ θέατρον καὶ νὰ τραπῶσιν εἰς ἄλλα ἔργα.

Ἐὰς παρακολουθήσωμεν τὰς περαιτέρω παραστάσεις τοῦ θεάτρου τοῦ Ἀθανασίου Σκοντζοπούλου. Μετὰ τὴν παράστασιν «Τῶν Ὀλυμπίων» τοῦ Μεταστασίου ἐπηκολούθησε τὴν 31 Μαΐου/12 Ἰουνίου 1836 ἡ τοῦ «Ἀχιλλέως», δράματος τοῦ Ἀθανασίου Χριστοπούλου(2). Μετὰ ταῦτα, τὴν Κυριακὴν 7/19 Ἰουνίου 1836, παρεστάθη τὸ δράμα «Ὁ θάνατος τοῦ Δημοσθένους». Συνέγραψε δὲ τὸ ἔργον τοῦτο ὁ ἐν Τυρνόβω μὲν τῆς Βουλγαρίας γεννηθεὶς, ἀλλ' ἐκ Θεσσαλίας καταγόμενος Νικόλαος Σάββα Πίκκολος (1792 - 1866), ἀριστος φιλόλογος καὶ δραστήριος ἐργάτης τῆς Ἐλευθερίας τῶν Βαλκανίων. Εἶχε δὲ «Ὁ θάνατος τοῦ Δημοσθένους» παρασταθῆ διὰ πρώτην φοράν τῷ 1818 ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ θιάσου τῆς Ὀδησοῦ καὶ εἶχε προκαλέσει ἐκεῖ ἀκράτητον ἐνθουσιασμὸν μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν καὶ τῶν φιλελλήνων· περὶ δὲ τῆς πρώτης ἐν Ἀθήναις παραστάσεως τοῦ ἔργου ἔγραψεν «Ὁ Σωτήρ-Le Sauveur» τῆς 11/23 Ἰουνίου 1836 τὰ ἐξῆς (3):

«ΘΕΑΤΡΟΝ

»Τὴν περασμένην Κυριακὴν [7/19 Ἰουνίου 1836] διάφοροι ἔρασταὶ τῶν θεατρικῶν παραστάσεων παρέστησαν τὸν θάνατον τοῦ Δημοσθένους. Μεταξὺ αὐτῶν διεκρίναμεν τὸν κ. Δημήτριον Γιαννιώτην, ὑποκρινόμενον τὸν Δημοσθένην. Ὁ κ. Γιαννιώτης, εἰς τὴν

(1) Ἔτος Γ', ἀριθ. 1, (Κυριακὴ 31 Μαΐου/12 Ἰουνίου 1836), σελ. 4.

(2) Αὐτόθι, σελ. 4, προαναγγέλλεται: «Σήμερον παριστάνεται τὸ δράμα τῶν Ἡρώων, ἢ τοῦ Ἀχιλλέως». Τὸ δὲ ὑπ' ἀριθ. 2 φύλλον, τῆς 4/16 Ἰουνίου 1836, σελ. 8, ἀναγράφει: «Τὴν περασμένην Κυριακὴν [31 Μαΐου/12 Ἰουνίου 1836] παρεστάθη εἰς τὸ θέατρον τῶν Ἀθηνῶν ὁ «Ἀχιλλεύς». Νομίζομεν, ὅτι οἱ ὑποκριταὶ μας ἂν ἐμιμοῦντο περισσότερο τὴν φύσιν, ἢ θηλον εὐδοκιμήσει περισσότερο.»

(3) Πρβλ. καὶ φύλλον ὑπ' ἀριθ. 3 τῆς 7/19 Ἰουνίου 1836, σελ. 12.

τελευταίαν «μάλιστα σκηνὴν, ἐπέτυχεν ἀρκετά. Καὶ ὁ κ. Θεόδωρος Ὀρφανίδης(4) δεῖδει χρηστὰς ἐλπίδας εἰς τὸ μέλλον. Ὅλοι οὗτοι οἱ κύριοι ἤθελον εὐαρεστήσει περισσότερο, ἂν ἔδιδον πλειοτέραν προσοχὴν εἰς τὰς χειρονομίας των, αἱ ὁποῖαι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἔχουν τὴν ἀπαιτουμένην χάριν. Τὸ ἀκροατήριον ἔδειξε μεγάλην εὐχαρίστησιν εἰς τὴν παράστασιν τοῦ θανάτου τοῦ Δημοσθένους. Ὅσακις ὁ ἥρωας τοῦ δράματος ἐξήγει φρονήματα γενναῖα, πατριωτικά, φιλελεύθερα, μῖσος κατὰ τῆς τυραννίας, ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, ὁ λαὸς ἐχειροκροτεῖ μὲ ἀπερίγραπτον ἐνθουσιασμὸν. Ὅστις θέλει νὰ γνωρίσῃ τὸν Ἕλληνα, ἄς τὸν παρατηρήσῃ εἰς τὸ θέατρον.

»Τὴν ἐρχομένην Κυριακὴν ἄλλη παράστασις πρὸς ὄφελος τῶν πτωχῶν τῆς πόλεως. Οἱ Ἕλληνες, δὲν ἀμφιβάλλομεν, θέλουσι δεῖξει καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτοῦς φιλόφροντα αἰσθηματά.»

Ὀλίγω δὲ ἀνωτέρω τὸ αὐτὸ φύλλον τῆς αὐτῆς ἐφημερίδος παρέχει τὴν ἐπίδησιν: «Τὴν ἐρχομένην Κυριακὴν θέλει παρασταθῆ εἰς τὸ ἐνταῦθα θέατρον ἡ «Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως». Πρόκειται περὶ τοῦ «Κωνσταντινοῦ Παλαιολόγου», δράματος, τὸ ὁποῖον ἐποιήθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου, ἐτυπώθη τὸ πρῶτον ἀφιερωμένον εἰς τὸν Μιχαὴλ Σικελιανὸν ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1833 καὶ παρεστάθη διὰ πρώτην φοράν αὐτόθι τὴν 7 Ἀπριλίου 1834(5). Περὶ δὲ τῆς πρώτης ἐν Ἀθήναις παραστάσεως τοῦ ἔργου «Ὁ Σωτήρ-Le Sauveur» τῆς 21 Ἰουνίου/2 Ἰουλίου 1836 ἔδημοσίευσε τὴν κατωτέρω κρίσιν:

«ΘΕΑΤΡΟΝ

»Καθὼς προαναγγείλαμεν, τὴν περασμένην Κυριακὴν [=14/26 Ἰουνίου 1836] παρεστάθη εἰς τὸ ἐνταῦθα θέατρον τοῦ κ. Σκοντζοπούλου ἡ «Ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως» παρὰ τῶν Ὀθωμανῶν.

»Ἡ μεγάλη συρροὴ τῶν θεατῶν, τὸ ἀξιόπεριεργον τοῦ θεάματος, ἐμψύχωσαν αὐτὴν τὴν ἐσπέραν τοὺς ὑποκριτάς, οἵτινες διεκρίθησαν εἰς τὴν παράστασιν των. Ὁ κ. Νικόλαος Δώτης ὑπεκρίθη τὸν Κωνσταντῖνον Παλαιολόγον, ὁ δὲ Δημήτριος Γιαννιώτης τὸν Μωάμεθ.

»Καὶ οἱ δύο ἐπέτυχον ἀξιόλογα εἰς τὴν παράστασιν των. Ἡθέλαμεν ὁμῶς συμβουλεύσει τὸν μὲν κ. Δώτην νὰ προφέρῃ

(4) Εἶναι ὁ μετὰ ταῦτα καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου (1850-1886), τοῦ ὁποῖου «Ὁ Τοξότης, σύγγραμμα ἔμμετρον καὶ πεζόν», ἐκδιδόμενον περιοδικῶς ἐν Ἀθήναις τῷ 1840-1841 ἀποτελεῖ σπουδαίαν πηγὴν περὶ τῶν νεοελληνικῶν θεατρικῶν πραγμάτων.

(5) Πρβλ. Ἐ. I. e g r a n d - H. P e r r o t. Bibliographie Ionnienne. Τόμ. Α'. Ἐν Παρισίοις 1910, σελ. 315, ἀριθ. 1205, καὶ Νικ. Ἰ. Λάσκαρη, ἐνθ. ἀνωτέρω, τόμ. ΙΗ (1924/5) ἀριθ. 216, σελ. 7.

εἰς τὸ ἐξῆς καθαρώτερον τὰς λέξεις καὶ νὰ σπουδάξῃ καλύτερα τὸ μέρος του· τὸν δὲ κ. Γιαννιώτην νὰ δίδῃ περισσοτέραν ψυχὴν εἰς τὰ κινήματά του, καί, εἰ δυνατόν, εἰς τὴν φυσιογνωμίαν του. Ὅστις θέλει νὰ κινήσῃ τὰ πάθη τοῦ ἀκροατοῦ, πρέπει πρῶτον ὁ ἴδιος νὰ αἰσθάνεται καὶ νὰ πάσχη.

Ἐἶναι σπάνιον νὰ δώσουν θεαταὶ περισσότεράν προσοχήν, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐδειξε τὸ ἀκροατήριον εἰς τὴν τελευταίαν παράστασιν. Πολλοὶ περίοδοι, ἐφαρμοζόμενοι εἰς τὰς σημερινὰς περιστάσεις, ἐχειροκροτήθησαν με ἐνθουσιασμόν, ἐνῶ οἱ λόγοι τοῦ ἀτυχοῦς Κωνσταντίνου ἐκίνησαν πολλάκις τὰ δάκρυα τῶν ἀκροατῶν. Μ' ὅλον ὅτι ἡ μετάφρασις τῆς τραγωδίας δὲν εἶναι ἀπὸ τὰς καλυτέρας ἐν γένει ὁμῶς ἐπέτυχεν (1).

Ἡ σήμερον παριστάνεται ἡ τραγωδία τοῦ Φιλίππου [Ἀ. τῆς Ἰσπανίας], τῆς ὁποίας περιμένομεν τὰ ἀποτελέσματα. Μὲ εὐχαρίστησιν μᾶς μανθάνομεν ὅτι ὁ κ. Σκοντζόπουλος προσπαθεῖ νὰ ἐλκύσῃ καὶ ἄλλους ὑποκριτὰς καὶ νὰ ἐντελειοποιήσῃ τὸ θέατρόν του. Ἄν ἐπιτύχῃ, καὶ αὐτὸς θέλει εὖρει ἀφεύκτως τὰ συμφέροντά του, καὶ ἡμεῖς.

Περὶ δὲ τῆς διδασκαλίας τοῦ Φιλίππου, δράματος τοῦ μεγάλου ἀναμορφωτοῦ τοῦ Ἰταλικοῦ Θεάτρου Βίκτορος κόμητος Alfieri (1749-1803) (2), — ἡ ὁποία ἐγένετο κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐν Ἀθήναις τὴν Κυριακὴν 21 Ἰουνίου/2 Ἰουλίου 1836, — ἔγραψε τὸ ὄργανον τῶν ἀδελφῶν Σούτσων, ἡ ἐλληνογαλλικὴ «Ἀναγεννηθεῖσα Ἑλλάς» τῆς 24 Ἰουνίου 1836, ἐνδιαφέροντα σχόλια: «Τὴν Κυριακὴν εἰς τὸ ἐδῶ θέατρον παρεστάθη ἡ τραγωδία τοῦ Φιλίππου, δράμα τοῦ Ἀλφιέρου. Κατὰ πρῶτον ἐμβάντες εἰς τὸ ἐλληνικὸν τοῦτο θέατρον, χρεωστοῦμεν εἰς τὴν ἀλήθειαν καὶ εἰς τὴν ὠφέλειαν τοῦ Κοινοῦ νὰ κάμωμεν τινὰς παρατηρήσεις. Εἶναι ἀξιοὶ ἐνθαρρύνσεως οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἐπιχειρήσεως ταύτης καὶ ἀξιοὶ ἴσως καὶ εὐγνωμοσύνης, ἀλλὰ τὰ ὅλα μᾶς ἐφάνησαν εἰς νηπιώδη στάσιν. Κτίριον σαλεῦον ἀπὸ τὸν ἀέρα, παραστατικὴ τέχνη, παράστασις, ἐνδύματα, ὅλα εἶναι ἀτελεῖ. Ἡ θελκτικωτάτη γυνὴ τοῦ Φιλίππου παριστᾶτο ἀπὸ νέον ἔχοντα φωνὴν ξηρὰν καὶ ἀλύγιστον· καμμία κίνησις καρδίας, οὔτε ἔρωσ, οὔτε συμπάθεια, οὔτε ὑπόκρισις γυναικεῖος δὲν ἐνέπνεον τὸν ὑποκριτὴν. Ὁ Φίλιππος

εἶχεν ἦθος τυραννικόν, ἀλλὰ μονότονον· ὁ εὐαίσθητος υἱὸς του παρεστήθη καλύτερον ὄλων· εἰς τὸν νέον ὅστις τὸν παρέστησεν εὖρομεν πολλάκις φωνὴν ἀρμονικὴν, ἤχηράν, σχήματα σώματος σύμφωνα με τὴν ἔννοιαν τῶν ἐκφραζομένων λόγων, καὶ ἐνίστε προτέρημα ἀναφυόμενον ὑποκριτοῦ. Εἶναι ἀξίον λύπης, διότι ἐμπορικὴ τις ἐταιρεία δὲν ἀναδέχεται τὸ ἔργον τοῦτο. Δράματα μεταφρασμένα ἢ συνθεμένα εἰς τὴν γλῶσσαν μᾶς, ποιηταὶ ἱκανοὶ νὰ συνθέσωσι καὶ τραγωδίας καὶ κωμωδίας, ὑποκριταὶ Ἕλληνες ἔτοιμοι, ὅλα ὑπάρχουσιν· εἶναι χρεῖα μόνον ἐταιρεία τις νὰ ἀναλάβῃ τὸ κερδαλέον τοῦτον ἔργον.» (1)

Ἐκ θεατρικοῦ σημειώματος, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 10 φύλλῳ τοῦ «Σωτήρος—Σαυνεργ» τῆς 5/17 Ἰουλίου 1836, ἐξάγεται, ὅτι πρὸ μιᾶς ἐβδομάδος, τὴν Κυριακὴν 28 Ἰουνίου/10 Ἰουλίου, παρεστάθη ὑπὸ τοῦ θεάτρου Σκοντζόπουλου «διὰ δευτέραν φοράν» ἡ «Τραγωδία τοῦ Βρούτου», τὸ περίφημον τοῦτο ἔργον τοῦ Βολταίρου, τὸ ὁποῖον πολλοὶ ἤδη εἶχον μεταφράσει εἰς τὴν ἐλληνικὴν (3). Πότε ἡ αὐτὴ τραγωδία τὸ πρῶτον ἀνεβιβάσθη ἐπὶ τῆς σκηνῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ θιάσου δὲν δύναμαι ἐπὶ τοῦ παρόντος μετ' ἀσφαλείας νὰ εἶπω. Ἡ ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Σερουῖου ἐλληνικὴ μετάφρασις τοῦ «Βρούτου», ἡ ὁποία εἶχε τῷ 1820 ἀναβιβάσθη ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς σκηνῆς τοῦ Βουκουρεστίου (3), ἐχρησιμοποιήθη—ὡς φαίνεται—καὶ κατὰ τὴν παράστασιν τοῦ ἔργου τούτου τοῦ Βολταίρου ἐν Ἀθήναις τῷ 1836. «Ἀπὸ τὴν παράστασιν αὐτὴν—προσθέτει τὸ προμνημονευθὲν θεατρικὸν σημείωμα—συγκρινομένην πρὸς τὴν πρώτην, ἐβεβαιώθη ἔκαστος, ὅτι οἱ ὑποκριταὶ μᾶς κάμνουσι καθημερινὰς προόδους, καὶ ὅτι οἱ Ἕλληνες δὲν ὑστεροῦνται ὄλων ἐκείνων τῶν πλεονεκτημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπαρτίζουν τοὺς καλοὺς ὑποκριτὰς εἰς τὰς θεατρικὰς παραστάσεις. Φύσιν ἔχουσιν ἀξιόλογον. Ἐλλεῖπει εἰς αὐτοὺς ἡ τέχνη, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἀποκτᾶται διὰ τῆς ἀσκήσεως, τῆς σπουδῆς καὶ τῆς φιλοτιμίας. Μεταξὺ ἄλλων διεκρίναμεν εἰς αὐτὴν τὴν παράστασιν τοὺς ὑποκριθέντας τὸν Βρούτον, τὸν Τίτον καὶ τὸν πρέσβυν τοῦ Ταρκουίνου. Τὸ ὄργανον τῆς φωνῆς τοῦ πρώτου εἶναι ἀξιόλογον· τοῦ δευτέρου αἱ χειρονομίαι φυσικώτεραι καὶ ἐντεχνώτεραι· ὁ δὲ τρίτος ἤθελε εὐδοκίμει πολὺ περισσότερον, ἂν δὲν εἶχε πλήρη πίστιν εἰς τὴν ἱκανότητα καὶ εἰς τὴν τέχνην του.

(1) Περιέργως ὁ συντάκτης τῆς ἀνωτέρω κρίσεως νομίζει, ὅτι ἡ τραγωδία τοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου δὲν εἶναι πρωτότυπον ἔργον.

(2) Ἐχω ὑπ' ὄψει καὶ τὸ ἐξῆς παλαιότερον μετάφρασμα ἐκ τῶν δραματικῶν ἔργων τοῦ ἐθνικοῦ τοῦτου ποιητοῦ τῶν Ἰταλῶν: Ἀγαμέμνων. Τραγωδία τοῦ Βίκτωρος Ἀλφιέρου | Εἰς πέντε πράξεις διηρημένη. | Μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ. | Ὑπὸ Ἰ. Δ. Μ. | Ἐν Ἀθήναις | Ἐκ τῆς Συνταγματικῆς Τυπογραφίας | τοῦ Κωνστ. Καστόρχη | -- | 1840. Σελ. 6+ 70, εἰς 80ν.

(1) Πρβλ. καὶ Νικ. Ἰ. Λάσκαρην, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. ΙΗ' (1924/5) ἀριθ. 216, σελ. 7-9.

(2) Ὁ Κωνσταντῖνος Ψωμάκης, ὁ Μιχαὴλ Χριστοφῆς, ὁ Γεώργιος Σερούιος, ὁ Ἰάκωβος Ρίζος Ραγκαβῆς (:) Πρβλ. προχείρως Κ. Ν. Σάθαν, Νεοελληνικὴ φιλολογία, Ἐν Ἀθήναις 1868, σελ. 575, κ. Ν. Ἰ. Σοῦλαϊ, Geschichte der hngriechischen Literatur, Ἐν Λειψία 1876, σελ. 199 κ. ἔ.

(3) Πρβλ. κ. Ν. Ἰ. Σοῦλαϊ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 199. Νικ. Ἰ. Λάσκαρην, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. ΙΗ' (1924/5) ἀριθ. 216, σελ. 7 κ. ἔ.

Εἶδομεν τοὺς μεγαλυτέρους ὑποκριτὰς τῆς Εὐρώπης νὰ δειλιῶσιν εἰς τὴν σκηνὴν καὶ τοὺς ἀριστεύσαντας τοσάκις νὰ ἀμφιβάλωσιν ἂν καὶ τὴν ἡμέραν ἐκείνην θὰ εὐδοκιμήσουν. Μένει τώρα νὰ παρακαλέσωμεν τὸν διευθυντὴν τοῦ θεάτρου, νὰ ἦναι εἰς τὸ ἔξῃς ἀκριβέστερος ὡς πρὸς τὴν ὥραν τῆς ἐνάρξεως τῶν παραστάσεων. Εἶναι ἄτοπον νὰ ἀναγιγνώσκουν οἱ θεαταὶ εἰς τὴν ἀγγελίαν, ὅτι ἡ παράστασις ἀρχίζει τὴν 7 1/2 ὥραν, καὶ πραγματικῶς ἡ ἐναρξίς νὰ γίνεταί ἐνίοτε τὴν 9 τῆς νυκτός. Σήμερον τὴν 5 τοῦ ἐνεστῶτος [μηνὸς Ἰουλίου κατὰ τὸ παλαιὸν—17 Ἰουλίου 1836 κατὰ τὸ νέον], θέλει ἐπαναληφθῆ ἡ τραγωδία τοῦ Δημοσθένους ἐν Καλαυρία κατ' αἴτησιν τοῦ πλείστου τῶν εἰς τὴν Ἀ. παραστάσιν τῆς θεατῶν.» (Πρόκειται περὶ τοῦ ἔργου τοῦ Νικολάου Σάββα Πικκόλου, πρβλ. ἀνωτέρω, σελ. 1518. Ἡ δὲ ἐπανάληψις τῆς παραστάσεως τοῦ δράματος ἐν Ἀθήναις ἐντὸς βραχείου σχετικῶς διαστήματος· δεικνύει, ὅτι τοῦτο ἦτο προσφιλές εἰς τὴν τότε Νεοαθηναϊκὴν κοινωνίαν, ἂν καὶ ὑπὸ πολλῶν νεωτέρων⁽¹⁾ θεωρεῖται τὸ δράμα τοῦ Πικκόλου πολὺ μικρᾶς ἀξίας.)

Μετά μίαν ἐβδομάδα, τὴν Κυριακὴν 12/24 Ἰουλίου 1836, τὸ θέατρον Σκοντζοπούλου ἐδίδαξε τὸν «Φιλάργυρον» τοῦ Μολιέρου κατὰ τὴν διασκευὴν τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, καθ' ἣν ὁ ἥρωας τῆς κωμωδίας ἔλαβε τὸ ὄνομα «Ἐξηνταβελώνης». Ἐκυκλοφόρει δὲ ἡ διασκευὴ αὕτη τῆς ἀθανάτου κωμωδίας πολὺ μετὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ χειρογράφως καὶ διὰ τοῦτύπου, δημοσιευθεῖσα τὸ πρῶτον ἀνωνόμως ἐν Βιέννῃ τῷ 1816⁽²⁾. Ἡ «Ἀναγεννηθεῖσα Ἑλλάς» τῆς 18/30 Ἰουλίου 1836 ἔγραψε τὰ ἔξῃς σχετικὰ: «Ἡ δραματικὴ παράστασις βαθμηδὸν τελειοποιεῖται· ἐπαίχθη τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν ὁ «Φιλάργυρος» τοῦ Μολιέρου, καὶ θέλει παραστηθῆ κατ' αὐτὴν ὁ Ρήγας τοῦ Ζαπελίου»⁽³⁾. Τὴν δὲ ἐπομένην, 19/31 Ἰουλίου 1836, ὁ πικρὸς ἀντίπαλος τῆς ἐν Ἑλλάδι βαυαροκρατίας καὶ τῆς «Ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος» ἡ ἐφημερὶς «Ὁ Σωτὴρ - Le Saver» μετὰ μικρὸν ἄρθρον κατὰ τοῦ ποιητοῦ Παναγιώτου Σούτσου ἐδημοσίευσεν τὸ ἐπόμενον σημείωμα:

« ΘΕΑΤΡΟΝ

» Τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν [=12/24 Ἰουλίου 1836] παρεστάθη ἡ κωμωδία [ν] τοῦ

(1) Πρβλ. π.χ. Ἡ. Π. Βουτιερίδου, Σύντομη ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς λογοτεχνίας. Ἐν Ἀθήναις, 1933, σ. 420.

(2) Πρβλ. Νικ. Ἰ. Λάσκαρη, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. ΙΗ' (1924/5) ἀριθ. 216, σελ. 7-9. Νίκων Ἀ. Βέην, Συμβολὴ εἰς τὰ σχολικά πράγματα τῆς Σμύρνης. Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Μικρασιατικὰ Χρονικά». Ἔτος Α', τόμ. Α'. Ἀθήνα [1938], σελ. 208.

(3) Τὸ γαλλικὸν τμήμα τοῦ αὐτοῦ φύλλου τῆς «Ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος» προαναγγέλλει, ὅτι προσεχώρῃ τὸ θέατρον Σκοντζοπούλου θὰ διδάξῃ καὶ τὸν Ἀριστείδην τοῦ Μοντιί (Πρβλ. κατωτέρω).

Ἐξηνταβελώνη, ἣτις ὑπερήρεσεν. Ὁ ὑπηρέτης Χίος⁽¹⁾ κατευχαρίστησεν ὅλους τοὺς θεατὰς. Ὁ Ἐξηνταβελώνης ἐπλήρωσε μὲ ὄχι ὀλιγοτέραν ἀξιότητα τὸ μέρος του.

» Σήμερον [Κυριακὴν, 19/31 Ἰουλίου 1836] παριστάνεται ἡ Τραγωδία τοῦ Ρήγα τοῦ Θεσσαλοῦ. Τὸ ὄνομα μόνον τοῦ ἥρωος τοῦ Δράματος ἀρκεῖ νὰ ἑλκύσῃ τοὺς Ἑλληνας εἰς τὴν σημερινὴν παράστασιν.»

Ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, καὶ προκειμένου περὶ τοῦ ἀμέσως ἀνωτέρω παρατεθειμένου σημειώματος καὶ ἄλλως προκειμένου περὶ θεατρικῶν ἔργων «Ὁ Σωτὴρ - Le Saver» δὲν ἀναφέρει συνήθως τὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων αὐτῶν. Ἀντιθέτως «Ἡ Ἀναγεννηθεῖσα Ἑλλάς» (βλ. ἀνωτ. στλ. α') θεωρεῖ καθῆκον αὐτῆς νὰ μνημονεύσῃ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ [Ἰωάννου] Ζαμπελίου ὡς συγγραφέως τοῦ δράματος «Ρήγας ὁ Θεσσαλός». Ἐχομεν δὲ τοῦ δράματος τούτου δύο διασκευάς· ἐξ αὐτῶν ἡ μὲν πρώτη συνετελέσθη τὴν 14 Αὐγούστου 1832, τῆς δὲ δευτέρας ἡ τελικὴ μορφή ἤχθη εἰς πέρας τὴν 13 Ἰουνίου 1840⁽²⁾. Ἐδημοσιεύθη ἡ πρώτη διασκευὴ ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1833⁽³⁾, βεβαίως δὲ αὐτὴν εἶχον ὑπ' ὄψει καὶ οἱ ὑποκριταὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Σκοντζοπούλου τῷ 1836. Τὸ ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου ποιηθὲν δράμα «Ρήγας ὁ Θεσσαλός»,— τοῦ ὁποῦ ἐχομεν ἐπὶ μέρους καὶ γερμανικὴν μετάφρασιν⁽⁴⁾— εἶναι χρονολογικῶς τὸ πρῶτον θεατρικὸν ἔργον⁽⁵⁾ ἐκ τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν πρωτομάρτυρα, ὁ ὁποῖος καὶ αὐτὸς ἐγράφετο καὶ ὑπὸ τῶν συγχρόνων αὐτοῦ ἐλέγετο συνήθως *Βελεστινλῆς*, ἀλλὰ καὶ *Θεσσαλός* καὶ *Θεσσαλός*⁽⁶⁾. Ἐν τῇ σειρά τῶν δραμάτων τοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου «Ρήγας ὁ Θεσσαλός» εἶναι τὸ τέταρτον χρονολογικῶς⁽⁷⁾, ἀλλὰ ποιοτικῶς ἴσως τὸ τελευταῖον δράμα⁽⁸⁾. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος εἶναι ἐπὶ μέρους παρὰ τῶν μεμαρτυρημένως ἱστορικῶν παραδόσεων, ἢ ἐκτελέσεις τοῦ σχεδίου ἀσθενικῆς

(1) Τὸ πρόσωπον τοῦτο ὑπεκρίθη ὁ Θεόδωρος Ὀρφανίδης.

(2) Πρβλ. τὸ βιβλίον «Τραγωδία Ἰωάν. Ζαμπελίου Λευκαδίου. Ἐκδόσις Σεργίου Χ. Ραφτάνη Ἡπειρώτου. Τόμος Α'. Ἐν Ζακύνθῳ, τυπογραφεῖον ὁ Πανασσός... 1860» σελ. 220. Σ. Π. Λάμπρου, Ἀποκαλύψεις περὶ τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ρήγα. Ἐν Ἀθήναις 1892, σελ. 98, 104.

(3) Πρβλ. καὶ Ἐ. Legendre-H. Perrot, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 315, ἀριθ. 1205 d.

(4) A. Klisseu, Versuch einer Polyglotte der europäischen Poesie. Τόμος Α', 1846.

(5) Πρβλ. τελευταίως, A. Daskalakis, Rhigas Velestiniotis. Paris 1937, σελ. 222 κ.έ.

(6) Πρβλ. πρὸ πάντων Κ. Ἀμαντον, Ἀνέκδοτα ἔγγραφα περὶ Ρήγα Βελεστινλῆ. Ἐν Ἀθήναις 1930, σελ. 18^ο κ. έ., ὑπόσημ. 2. Φάνην Μιχαλόπουλον, Ρήγας ὁ Βελεστινλῆς. Βιογραφικὸν ἔρᾶνισμα. Ἐν Ἀθήναις 1930, σελ. 5 κ. έ.

(7) Πρβλ. Ἐ. Legendre-H. Perrot, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. Α', σελ. 315, ἀριθ. 1205 d.

(8) Ἄλλως κρίνει ὁ Rudolf Nicolai, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 179-181.

τὸ ὅλον κατασκευάσμα ἐλαττωματικόν (*). Ἐν τούτοις τὸ εἰς τὸν πρωτομάρτυρα ἀναφερόμενον ἔργον τοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου ἀπὸ σκηνῆς διδασκόμενον οὐχὶ σπανίως συνεκίνησε τὰ πλήθη. Τὸ φύλλον τῆς ἔφημερίδος « Ὁ Σωτὴρ - Sauveur » τῆς 26 Ἰουλίου 7 Αὐγούστου 1936 ἐδημοσίευσεν περὶ τῆς παραστάσεως τοῦ « Ρήγα τοῦ Θεσσαλοῦ », τοῦ δράματος τοῦ Ἰωάννου Ζαμπελίου, τὸ ἀκόλουθον σημείωμα :

(*) Ἐκ τῶν κρίσεων περὶ τοῦ « Ρήγα τοῦ Θεσσαλοῦ », τοῦ ἔργου τοῦ Ἰ. Ζαμπελίου μνημονεύεται καὶ ἐνταῦθα ἡ τοῦ Σ. Π. Λάμπρου, « Νέες Ἑλληνομνήμων », τόμ. 18', (1915) σελ. 90 κ. ἔ. καὶ ἡ τοῦ Νεκ. Ἰ. Λάσκάρη, ἐνθ' ἀνωτέρω, τόμ. 10' (1925/6) ἀριθ. 217, σελ. 6-7.

(Τὸ τέλος εἰς τὸ ἐρχόμενον)

« ΘΕΑΤΡΟΝ

» Ἡ τραγωδία τοῦ Ρήγα εἴλκυσε τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν [19/31 Ἰουλίου 1836] ὄχι ὀλίγους θεατάς. Ὁ κ. Δ. Γιαννιώτης, παριστάνων τὸν ἥρωα τοῦ δράματος, ἐκίνησε πολλάκις τὰ αἰσθήματα τῶν ἀκροατῶν, οἵτινες μετὰ διαφόρους ἐπαναλήψεις τὸν ἐχειροκρότησαν. Προμηνύομεν ἄλλοτε περισσοτέραν ἐπιτυχίαν εἰς τὸν *Haosân*. Ἐν γυμνασθῇ ὀλίγον εἰς τὰς χειρονομίας τοῦ μέρους οὐσιῶδες τοῦ ὑποκριτοῦ. Σήμερον παριστάνεται ἡ τραγωδία τοῦ Μόντη, ὁ Ἀριστόδημος. Μᾶς ὑπόσχονται πολλά τὰ ἡμισυ μᾶς φθάνουν.»

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΕΗΣ (ΒΕΗΣ)

JEAN MORÉAS

ΑΠΟ ΤΙΣ « ΣΤΡΟΦΕΣ », — Β' ΒΙΒΛΙΟ

VIII

Σὲ τόξα σμίγουν τὰ κλαδιά ἢ ἀνοιξή ὅταν παίρνει
στὸν τοῖχο οἱ βᾶτοι, χλοερὰ τὰ βοσκοτόπια, στρώνουν
τὰ μονοπάτια οἱ ὀπλές τῶν μουλαριῶν, καὶ σέρνει
ἕνα ζευγάρι ὁ χωρικός βωδιῶν, τὴ γῆς ποῦ ὀργώνουν.

Νυχτώνει ὁ μῶλος κι' ἔχουνε τὸ φάρο πιά ἀναμμένο.
ὁ ὀρίζοντας στὰ κύματα λάμπει ἢ αὐγὴ ὅταν φτάσει.
Μὰ τί μὲ νιάζει; ὦ πόλη, ἐγὼ στήν πάχνη σου ἀνασαίνω
τοὺς κάμπους, τὸ βουνὸ μαζί, τὴ θάλασσα, τὰ δάση.

IX

ὦ οὐρανὲ ἀέρινε, τὸ φῶς ποῦ σὲ ἀναφλέγει,
καθάριε κύκλε φωτεινὲ τῶν κόλπων ἐκεῖ πέρα,
στοῦ ἀχεροκάλυβου, καπνὲ ἀκίνητε, τὴ στέγη,
κομματιασμένα ἀπ' τὸν γλαυκὸ, ὦ κυπαρίσση, αἰθέρα.

Ἐλιόδεντρα τοῦ Κηφισσοῦ, ὦ φύλλα ἀρμονισμένα
ποῦ ἢ αὔρα μὲ τοῦ Σοφοκλῆ τὸ πνεῦμα ἀναταράζει,
μ' ὄλες τίς συμφορὲς ναοὶ καὶ μάρμαρα σπασμένα
μέσ' τίς ρωγμὲς σὰς κρύβεται τὸ μέλλον ποῦ χαράζει.

Πάρνη, Ὑμηττὲ ποῦ διώχνοντας τοὺς ἰσκιούς, τὴν ἡμέρα
πάνω στὰ πλάγια, ἀγέρωχε, κρατᾶς τὰ φλογισμένα
δέντρα, βουνά, συντρίμματα, ὠραῖα ἀκρογιάλια, αἰθέρα,
ὡς σᾶς ξανάδα, πῶ πολὺ σᾶς ἔχω ἀγαπημένα.

X

ὦ Κηφισσέ, χεῖμαρε ἀδρέ, χαίρει ἢ ψυχὴ μου ἀκόμα
ἀφ' ὅτου ξαναντίκρυσσε τίς φωτεινὲς σου ὀχτιές,
φυλᾶς τὴ χάρη τοῦ ἐλιγμοῦ στής κοίτης σου τὸ χῶμα,
ἀπὸ τὸ κύμα ποῦ πῆγε τοῦ θέρους οἱ ἀντηλιές.

Μετάφρ. Γ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ